

Юридична Україна

ЩОМІСЯЧНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

№ 1 (277)

Заснований у січні 2003 р.

Legal Ukraine

The magazine is published once a month, in Ukrainian
Magazine was founded in January 2003

ISSN 2308-9636

DOI 10.37749/2308-9636-2026-1(277)

Співзасновники:

Київський регіональний центр
Національної академії правових наук України,

Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України,

ТОВ «Юрінком Прес»

Видавець: ТОВ «Юрінком Прес»

Founders:

*Kyiv Regional Center of the National Academy of Law Sciences of Ukraine;
Research Institute for Private Law and Entrepreneurship named after Academician
F. G. Burchak of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine;
Yurincom Press Limited Liability Company.*

Publisher:

Yurincom Inter Limited Liability Company is the first Ukrainian law publishing house.

Згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 2 червня 2020 р.
№886 журнал «Юридична Україна» включено до Переліку
наукових фахових видань України, яким присвоєна категорія «Б»,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття
наукових ступенів доктора і кандидата юридичних наук.

Київ
Юрінком Прес
2026

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА УКРАЇНИ

- Нелін О. І.* Аналіз сучасних досліджень інструментарію історії держави і права України. Теоретичний синтез 6

ДЕМОКРАТИЧНІ ІНСТИТУЦІЇ

- Ярковський В. П., Коваленко С. М.* Демократичний цивільний контроль: ретроспективний погляд 11

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

- Звонарьов О. Ю., Саєнко А. П.* Проблеми визначення змісту поняття «Підrivна діяльність» як ознаки державної зради за ч. 1 ст. 111 КК України.....18

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

- Пакін А. В.* Дискреційні повноваження посадових осіб у контексті принципу верховенства права та судового контролю 26

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

- Воробей П. А., Вільгушинський М. Й., Драган О. В.* Мотив і мета кримінально-протиправної поведінки при дезертирстві..... 32

ЦИФРОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО

- Панова І. В., Панов І. О.* Публічно-правові засади цифрової трансформації держави в умовах євроінтеграції України..... 39

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

- Гордов М. М.* Саморегулювання в архітектурній діяльності як інструмент забезпечення соціальної відповідальності урбаністики у цифрову епоху..... 49

- Воробей П. А., Вільгушинський М. Й., Воробей О. В., Глушко Ю. М.* Загальна характеристика іноземних компаній-нерезидентів як бенефіціарних отримувачів доходів 59

УДК 343.322

DOI 10.37749/2308-9639-2026-1(277)-3

О. Ю. ЗВОНАРЬОВ,

доцент кафедри публічно-правових дисциплін
Білоцерківського національного аграрного університету
кандидат юридичних наук, доцент
ORCID 0000-0002-7142-4842

А. П. САСНКО,

старший викладач спеціальної кафедри ННІ
Державної безпеки Національної академії СБ України
ORCID 0000-0003-2176-036X

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ПІДРИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ» ЯК ОЗНАКИ ДЕРЖАВНОЇ ЗРАДИ ЗА Ч. 1 СТ. 111 КК УКРАЇНИ

У статті аналізуються проблеми визначення змісту поняття «підривна діяльність» як ознаки державної зради за ч.1 ст.111 КК України. У жодному з вітчизняних нормативно-правових актів не розкривається зміст поняття «підривна діяльність». Відповідно у науковій літературі вчені пропонують різні інтерпретації поняття «підривна діяльність». За відсутності тлумачення поняття «підривна діяльність» у вітчизняному законодавстві, для вирішення цієї проблеми можливо є доцільним звернутися до міжнародного права.

Відомо, що сучасне кримінальне законодавство повинно ґрунтуватися не лише на власному досвіді, а й враховувати принципи та норми міжнародного права. Необхідність захисту власної безпеки вимагає від кожної держави прийняття всіх необхідних заходів протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, що не суперечить міжнародним принципам і нормам. Відповідно до основних принципів міжнародного права, закріплених у Статуті ООН, кожна держава має невід'ємне право обирати свою політичну, економічну, соціальну і культурну систему без втручання улюбій формі з боку будь-якої іншої держави. Тому суб'єкти міжнародного права зобов'язані утримуватися від прямого втручання, підривної діяльності та всіх форм непрямого втручання у внутрішні або зовнішні справи будь-якої держави.

Ключові слова: підривна діяльність; державна зрада; шпигунство; нормативно-правові акти; кримінальне законодавство; територіальна цілісність; спеціальні служби; національна безпека; міжнародне право.

Виклад основного матеріалу. Надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України є третьою формою державної зради за ч. 1 ст. 111 КК України [1].

За своїм змістом ця форма відображає сутність державної зради як такої, тобто, як зазначається в науковій літературі, є загальною

формою державної зради [2; с. 230]. Всі інші форми (перехід на бік ворога та шпигунство) виступають в якості конкретних її різновидів. Тому надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України виражається у будь-якому сприянні зовнішньому противникові (крім переходу на сторону ворога чи шпигунства) в його

підривної діяльності проти нашої держави на шкоду її суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці.

У цьому зв'язку для кваліфікації названої форми державної зради важливе значення має з'ясування змісту поняття «підριвна діяльність проти України». Це тим більш важливо, оскільки на думку низки науковців притягнення особи до кримінальної відповідальності за державну зраду у формі надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України знаходиться у цілковитій залежності від того, чи буде розцінена та чи інша її діяльність як підривна діяльність проти України [3; с. 118].

На думку багатьох дослідників основні проблеми кваліфікації саме цієї форми державної зради обумовлені в першу чергу оціночним характером понять, які використані у ст. 111 КК України.

Зокрема, у жодному з вітчизняних нормативно-правових актів не розкривається зміст поняття «підривна діяльність». Відповідно у науковій літературі вчені пропонують різні інтерпретації поняття «підривна діяльність».

Наприклад, М. І Хавронюк вважає, що як підривна діяльність проти України можуть бути розцінені діяння, які створюють загрози національній безпеці України [5; с. 247].

О. Ф. Бантишев, О. В. Шамара, В. С. Картацев вказують, що це різновид боротьби, здійснюваної проти України державами, їх спеціальними службами, партіями, закордонними антиукраїнськими організаціями, окремими ворожими елементами, що перебувають на території України, з метою підриву чи ослаблення конституційного ладу України, завдання шкоди суверенітету, територіальній цілісності й недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України [6; с. 119; 7; с. 275].

І. Слюсарчук та Н. Варення пропонують визначати підривну діяльність як зафіксовані належним чином діяння окремих організацій, груп та осіб, зокрема публічних,

з формування та створення резонансу в суспільстві, що мають на меті настання негативних наслідків, які прямо або опосередковано завдають шкоду національній безпеці України [8].

На думку М.І. Хавронюка види підривної діяльності проти України можуть бути різноманітними. Наприклад, науковець вважає, що підривною слід визнавати будь-яку діяльність, пов'язану:

- зі спробою зміни системи вищих органів державної влади нелегітимним шляхом (це можуть бути дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади, посягання на життя державного діяча тощо);

- із втручанням у зовнішню політику України (наприклад, не санкціоноване відповідними органами державної влади України розірвання дипломатичних чи консульських стосунків з іншою державою, зрив важливих міждержавних переговорів або глобальних міждержавних форумів);

- з втручанням у внутрішню політику (організація міжконфесійних, міжетнічних та інших конфліктів, розпалювання сепаратистських настроїв серед населення окремих регіонів, фінансування, оснащення чи інше забезпечення незаконних збройних формувань на території України, організація інформаційної експансії з боку інших держав);

- з спробою зміни території України (шляхом, наприклад, організації не передбачених Конституцією України референдумів з територіальних питань);

- зі спробою знизити обороноздатність України (організація і вчинення диверсій у формі дій, спрямованих на зруйнування об'єктів, які мають важливе оборонне значення, прийняття рішень про згортання наукових досліджень у галузі військової науки і техніки, свідоме гальмування приведення мобілізаційних планів у відповідність до сучасних умов, винахід спеціальних вірусів чи внесення їх у комп'ютерні системи з утруднення їхньої роботи або знищення накопиченої на магнітних носіях важливої для виконання завдань оборони інформації тощо);

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

– зі створенням умов для діяльності на території України іноземних розвідок (вербування агентури серед жителів України, підбір кандидатів для вербування та завчасний підкуп службових осіб, зокрема тих, що допущені до інформації «особливої важливості», підготовка явочних квартир, надання допомоги у придбанні документів прикриття для іноземних розвідників, влаштування їх на посади, пов'язані з можливістю доступу до конфіденційної інформації);

– з ужиттям заходів щодо посилення економічної залежності України від інших держав (ініціювання розірвання торговельних зав'язків України з іншими державами, підписання від імені України явно економічно не вигідних для неї зовнішньоекономічних контрактів, вчинення диверсій у формі дій, спрямованих на зруйнування об'єктів, які мають важливе народногосподарське значення) тощо [9; с. 336-337]. Загалом вчинення будь-яких діянь, які створюють які створюють загрозу національній безпеці України, може бути розцінене як підривна діяльність проти неї [9; с. 337].

О. А. Чуваков вважає, що підривна діяльність може полягати у вербуванні осіб для проведення ворожої діяльності проти України, приховуванні іноземних розвідників, наданні їм потрібних інструкцій та інформації, виготовленні та добуванні для них документів, наданні засобів пересування, постачанні одягом і продуктами харчування та іншому сприянні іноземній державі або її представникам на шкоду державної незалежності, територіальній недоторканності та військовій могутності України. Також ця діяльність може виразитися в сприянні розриву дипломатичних відносин, договорів, укладених між Україною та іншими державами, розв'язанню війни між державами тощо [10; с. 126].

У зв'язку з цим, можна погодитися із слушним зауваженням Д.В. Дубова та І.О. Корецької про те, що до змісту поняття «підривна діяльність» правники відносять широкий спектр діянь, так чи інакше пов'язаних зі шкодою національній безпеці, отже, під неї підпадають майже всі статті КК, що належать до

Розділу I «Злочини проти основ національної безпеки України» [11; с. 31-32]. На їх думку об'єктивну сторону цього злочину сформульовано надзвичайно широко та нечітко, що частково спрощує процес відкриття справ, проте з робить вкрай складним доведення вини [11; с. 31-32].

І судова статистика це підтверджує. Так, упродовж 2014-2019 років в Україні обліковано 610 кримінальних проваджень за ст.111 Кримінального кодексу України [12]. За даними Єдиного державного реєстру судових рішень за період з 2014 по 2019 рік судами України було винесено 47 вироків у справах із звинуваченням у державній зраді [13]. Протягом 2014 – 2019 років в Україні за державну зраду засудили 20 осіб. Матеріали кримінальних проваджень щодо 77 людей було закрито [14].

Слід зазначити, що за відсутності законодавчого тлумачення та усталених наукових поглядів стосовно поняття «підривна діяльність» окремі суди в своїх рішеннях наводили визначення цього поняття, на які вони опиралися при винесенні вироків за звинуваченням осіб у державній зраді.

Так, у мотивувальній частині вироку Дніпровського районного суду м. Києва зазначалося, що підривною слід визнавати будь-яку діяльність, яка створює загрози національній безпеці України [15]. Вінницький міський суд Вінницької області при винесенні вироку за аналогічним обвинуваченням виходив з того, що підривною слід визнавати будь-яку діяльність, пов'язану: зі спробою зміни системи вищих органів державної влади нелегітимним шляхом; з втручанням у міжнародну політику України; з втручанням у внутрішню політику; зі спробою зміни території України; зі спробою знизити обороноздатність України; зі створенням умов для діяльності на території України іноземних розвідок; з вжиттям заходів щодо посилення економічної залежності України від інших держав [16].

Разом з тим, Святошинський районний суд м. Києва виходячи з того, що внаслідок розпочатої 20 лютого 2014 року збройної агресії РФ проти України відбулася воєнна

окупація невід'ємної частини України – Автономна Республіка Крим та м. Севастополь, а в подальшому і незаконна анексія цієї території України, у своїх рішеннях прямо оцінив такі дії як підривну діяльність з боку РФ проти України [17; 18; 19; 20; 21].

Зазначене вище різноманіття наукових поглядів та судової практики підтверджує висновок І. Слюсарчука та Н. Варення про те, що відсутність окремого визначення підривної діяльності призводить до суб'єктивного оцінювання наявності у діях та наслідках ознак злочину за ст. 111 як слідчими і прокурорами, так і суддями [8].

За відсутності тлумачення поняття «підривна діяльність» у вітчизняному законодавстві, для вирішення цієї проблеми можливо є доцільним звернутися до міжнародного права. Відомо, що сучасне кримінальне законодавство повинно ґрунтуватися не лише на власному досвіді, а й враховувати принципи та норми міжнародного права.

Необхідність захисту власної безпеки вимагає від кожної держави прийняття всіх необхідних заходів протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, що не суперечить міжнародним принципам і нормам. Відповідно до основних принципів міжнародного права, закріплених у Статуті ООН (незастосування сили або погрози силою, непорушності державних кордонів, територіальної цілісності, невтручання), кожна держава має невід'ємне право обирати свою політичну, економічну, соціальну і культурну систему без втручання улюбій формі з боку будь-якої іншої держави. Тому суб'єкти міжнародного права зобов'язані утримуватися від прямого втручання, підривної діяльності та всіх форм непрямого втручання у внутрішні або зовнішні справи будь-якої держави.

Ця нормативна заборона розгорнута і конкретизована в низці міжнародних актів ООН – Декларації щодо неприпустимості втручання у внутрішні справи держав, про захист їх незалежності та суверенітету (1965 р.), Декларації про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно

до Статуту Організації Об'єднаних Націй (1970 р.), Декларації про недопущення інтервенції та втручання у внутрішні справи держав (1981 р.), Декларації про посилення ефективності принципу відмови від погрози силою або її застосування в міжнародних відносинах (1987 р.) та деяких інших.

Аналіз вказаних міжнародно-правових актів дозволяє виділити діяння, що складають форми підривної діяльності, застосування яких заборонене у міждержавних відносинах. До таких дій, зокрема відносяться:

- порушення політичного, соціального або економічного порядку інших держав, повалення або зміна політичної системи іншої держави або його уряду;

- будь-які дії або спроби в якій би то не було формі або під яким би то не було приводом дестабілізувати або підірвати стабільність іншої держави або будь-якого з його інститутів;

- надання прямого чи непрямого сприяння, заохочення або підтримки заколотної або сепаратистської діяльності в інших державах під яким би то не було приводом, або які-небудь дії, спрямовані на порушення єдності або підрив, або повалення політичного устрою інших держав;

- наклепницькі кампанії, образлива або ворожа пропаганда з метою здійснення інтервенції або втручання у внутрішні справи інших держав;

- надання якої-небудь допомоги, використання або прояв терпимості відносно терористичних груп, саботажників або осіб, що здійснюють підривну діяльність проти третіх держав;

- організація, навчання, фінансування або озброєння політичних і етнічних груп з метою здійснення підривної діяльності, створення безладів або заворушень в інших країнах;

- будь-яка економічна, політична або військова діяльність на території іншої держави без його згоди;

- організація, підбурювання, пособництво або участь в напіввійськових, терористичних або підривних діях, включаючи дії найманців, в інших державах;

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

– озброєне втручання і всі інші форми втручання або спроби погрози, направлені проти правосуб'єктності держави або проти його політичних економічних і культурних основ;

– організація, допомога, створення, розпалювання, заохочення, фінансування, підбурювання або допущення підривної, терористичної або озброєної діяльності, направленої на насильницьке повалення або зміну устрою іншої держави, так само як і сприяння їй, а також втручання у внутрішню боротьбу в іншій державі.

Висновок. Оціночний характер поняття, які використані у ст. 111 КК України, створює певні труднощі при застосуванні вказаної норми. В першу чергу це стосується поняття «підривна діяльність», зміст якого у законодавстві не визначений. За відсутності чіткого розуміння даного поняття в законодавстві, практиці та теорії можливо слід опиратися на норми міжнародного права, у яких можна виділити діяння, що складають форми підривної діяльності, застосування яких заборонене у міждержавних відносинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14 (дата звернення: 28.12.2025).
2. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: За станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001 р. / За ред. С.С. Яценка. К.: А.С.К., 2002. 936 с. (Економіка. Фінанси. Право).
3. Зайцев О. В., Філіпенко В. Р. Надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України як форма державної зради (ст. 111 КК України) / О. В.Зайцев, В. Р.Філіпенко // Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2019. Вип. 3(87). С. 244-254 [Електронний ресурс]. Режим доступу: journal.lduvs.lv.lv/index.php/journal/article/view/396/351.
4. Загиней З. Надання допомоги в проведенні підривної діяльності проти України як спосіб вчинення державної зради / З. Загиней // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2016. № 3. С. 86–101 [Електронний ресурс]. Режим доступу: chasopysnapri.gr.gov.ua/chasopys/ua/pdf/11-2016/zaginej.pdf.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 5-те вид., переробл. та доповн. / За ред.. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. К.; Юридична думка, 2008. 1216 с.
6. Бантишев О. Ф., Шамара О. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): моногр. / О. Ф. Бантишев, О. В. Шамара. (3-е вид., перероб. та доп.). Луганськ, ТОВ «Віртуальна реальність», 2014. 240 с.
7. Бантишев О. Ф., Картавцев В. С. Злочини проти основ національної безпеки України. Наук.-практ. коментар до КК України: у 2. т / за заг. ред. П. П. Андрушка та ін.. 3-те вид., перероб. та допов. Київ: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. Т. 1. Роз. І. 964 с.
8. Слюсарчук І., Варенья Н. Сутність підривної діяльності / І. Слюсарчук, Н.Варенья // Підприємництво, господарство і право. 2019. № 9. С. 221-226 [Електронний ресурс]. Режим доступу: pgr-journal.kiev.ua/archive/2019/9/38.pdf
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11 – те вид., переробл. та доповн. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
10. Чуваков О. А. Кримінально-правова охорона основ національної безпеки України: навч. посібник / О. А. Чуваков: Одес. нац. Ун-т ім. І.І.Мечникова. Одеса: Фенікс, 2025. 156 с.
11. Дубов Д. В. «В інтересах іншої держави...»: проблеми виявлення та протидії агентам впливу: аналіт. доп. / Д. В. Дубов, І. О. Корецька. К.: НІСД, 2018. 48 с.
12. В Україні за шість років обліковано понад 600 проваджень щодо державної зради [Електронний ресурс]. Режим доступу: unnp.com.ua/uk/

news/1854042-v-ukrayini-za-shist-rokiv-oblikovano-ponad-600-provadzhen-schodo-derzhavnoyi-zradi.

13. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. Режим доступу: reyestr.court.gov.ua/.

14. Протягом 2014–2019 років 20 людей засудили за державну зраду – статистика судової влади України [Електронний ресурс]. Режим доступу: court.investigator.org.ua/uk/2020/03/protyagom-2014-2019-rokiv-20-lyudej-zasudyly-za-derzhavnu-zradu-statystyka-sudovoyi-vlady-ukrayiny/.

15. Вирок Дніпровського районного суду м. Києва від 19 листопада 2018 року, справа № 755/15405/15-к / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. Режим доступу: reyestr.court.gov.ua/Review/78031496.

16. Вирок Вінницького міського суду Вінницької області від 22 вересня 2016 року, справа № 129/3415/15-к / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. Режим доступу: reyestr.court.gov.ua/Review/61460859.

17. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 08 жовтня 2019 року, справа № 757/46325/17-к / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. Режим доступу: reyestr.court.gov.ua/Review/84791885.

18. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 11 липня 2019 року, справа № 759/5737/17 / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. Режим доступу: reyestr.court.gov.ua/Review/82966001.

19. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 27 січня 2020 року, справа № 759/7443/17 / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. Режим доступу: reyestr.court.gov.ua/Review/87172507.

20. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 23 вересня 2019 року, справа № 759/9485/17 / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. Режим доступу: reyestr.court.gov.ua/Review/84432829.

21. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 10 грудня 2019 року, справа № 757/2992/17-к / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. Режим доступу: reyestr.court.gov.ua/Review/86225005.

REFERENCE

1. Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine of April 5, 2001 No. 2341. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14 (access date: 12/28/2025).

2. Scientific and practical commentary to the Criminal Code of Ukraine: According to the state of legislation and resolutions of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine as of December 1, 2001 / Edited by S.S. Yatsenko. Kyiv: A.S.K., 2002. 936 p. (Economics. Finance. Law).

3. Zaitsev O. V., Filipenko V. R. Providing assistance to a foreign state, foreign organization or their representatives in carrying out subversive activities against Ukraine as a form of high treason (Article 111 of the Criminal Code of Ukraine) / O. V. Zaitsev, V. R. Filipenko // Bulletin of the Department of Internal Affairs of the Interior of Ukraine named after E. O. Didorenko. 2019. Issue 3(87). P. 244-254 [Electronic resource]. Access mode: journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/396/351.

4. Zagynai Z. Providing assistance in carrying out subversive activities against Ukraine as a way of committing high treason / Z. Zagynai // Scientific Journal of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine. 2016. No. 3. P. 86–101 [Electronic resource]. Access mode: chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/11-2016/zaginej.pdf.

5. Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine. 5th ed., revised and supplemented. / Ed. M. I. Melnyk, M. I. Khavronyuk. K.; Yurydychna dumka, 2008. 1216 p.

6. Bantyshev O. F., Shamara O. V. Criminal liability for crimes against the foundations of national security of Ukraine (qualification problems): monograph / O. F. Bantyshev, O. V. Shamara. (3rd ed., revised and supplemented). Lugansk, LLC «Virtual Reality», 2014. 240 p.

7. Bantyshev O. F., Kartavtsev V. S. Crimes against the foundations of national security of Ukraine. Scientific and practical commentary to the Criminal Code of Ukraine: in 2. vol. / edited by P. P. Andrushka et al.. 3rd ed., revised and supplemented Kyiv: Alerta; KNT; Center for Educational Literature, 2009. Vol. 1. Part I. 964 p.

8. Slyusarchuk I., Varenia N. The essence of subversive activity / I. Slyusarchuk, N. Varenia // Entrepreneurship, economy and law. 2019. No. 9. P. 221-226 [Electronic resource]. Access mode: pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/9/38.pdf.

9. Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine / Edited by M. I. Melnyk, M. I. Khavronyuk. 11th ed., revised and supplemented Kyiv: Publishing House «Dakor», 2019. 1384 p.

10. Chuvakov O. A. Criminal legal protection of the foundations of national security of Ukraine: textbook / O. A. Chuvakov: Odessa National University named after I. I. Mechnikov. Odessa: Phoenix, 2025. 156 p.

11. Dubov D. V. «In the interests of another state...»: problems of identifying and countering agents of influence: analytical supplement / D. V. Dubov, I. O. Koretska. K.: NISD, 2018. 48 p.

12. In Ukraine, over 600 proceedings for state treason have been recorded in six years [Electronic resource]. Access mode: unn.com.ua/uk/news/1854042-v-ukrayini-za-shist-rokiv-oblikovano-podnad-600-provadzhen-schodo-derzhavnyi-zradi.

13. Unified State Register of Court Decisions [Electronic resource]. Access mode: reyestr.court.gov.ua/.

14. During 2014–2019, 20 people were convicted of high treason – statistics of the judiciary of Ukraine [Electronic resource]. Access mode: court.investigator.org.ua/uk/2020/03/protyagom-2014-2019-rokiv-20-lyudej-zasudyly-za-derzhavnu-zradu-statystyka-sudovoyi-vlady-Ukrayiny/.

15. Verdict of the Dniprovskiy District Court of Kyiv dated November 19, 2018, case No. 755/15405/15-к / Unified State Register of Court Decisions [Electronic resource]. Access mode: reyestr.court.gov.ua/Review/78031496.

16. Verdict of the Vinnytsia City Court of Vinnytsia Region dated September 22, 2016, case No. 129/3415/15-к / Unified State Register of Court Decisions [Electronic resource]. Access mode: reyestr.court.gov.ua/Review/61460859.

17. Verdict of the Svyatoshynskiy District Court of Kyiv dated October 8, 2019, case No. 757/46325/17-к / Unified State Register of Court Decisions [Electronic resource]. Access mode: reyestr.court.gov.ua/Review/84791885.

18. Verdict of the Svyatoshynskiy District Court of Kyiv dated July 11, 2019, case No. 759/5737/17 / Unified State Register of Court Decisions [Electronic resource]. Access mode: reyestr.court.gov.ua/Review/82966001.

19. Verdict of the Svyatoshynskiy District Court of Kyiv dated January 27, 2020, case No. 759/7443/17 / Unified State Register of Court Decisions [Electronic resource]. Access mode: reyestr.court.gov.ua/Review/87172507.

20. Verdict of the Svyatoshynskiy District Court of Kyiv dated September 23, 2019, case No. 759/9485/17 / Unified State Register of Court Decisions [Electronic resource]. Access mode: reyestr.court.gov.ua/Review/84432829.

21. Verdict of the Svyatoshynskiy District Court of Kyiv dated December 10, 2019, case No. 757/2992/17-к / Unified State Register of Court Decisions [Electronic resource]. Access mode: reyestr.court.gov.ua/Review/86225005.

Zvonarov O. Y., Saienko A. P. Problems of defining the content of the concept of «subversive activity» as an indication of high treason under Part 1 of Article 111 of the Criminal Code of Ukraine.

The article analyzes the problems of defining the meaning of the concept of «subversive activity» as a sign of high treason under Part 1 of Article 111 of the Criminal Code of Ukraine. None of the domestic regulatory legal acts discloses the meaning of the concept of «subversive activity». Accordingly, in the scientific literature, scientists offer different interpretations of the concept of «subversive activity».

In the absence of an interpretation of the concept of «subversive activity» in domestic legislation, it may be appropriate to turn to international law to resolve this problem. It is known that modern criminal legislation should be based not only on its own experience, but also take into account the principles and norms of international law. The need to protect its own security requires each state to take all necessary measures to counter internal and external threats, which does not contradict international principles and norms.

In accordance with the fundamental principles of international law enshrined in the Charter of the United Nations, every state has the inalienable right to choose its political, economic, social and cultural system without interference in any form by any other state. Therefore, subjects of international law are obliged to refrain from direct interference, subversive activities and all forms of indirect interference in the internal or external affairs of any state.

Keywords: subversive activities; treason; espionage; regulatory legal acts; criminal law; territorial integrity; special services; national security; international law.

Кримінальна ситуація в Україні в умовах війни: основні тенденції.
2022 рік: монографія / авт. кол.: М. Г. Вербенський, О. Г. Кулик, І. В. Наумова та ін.;
за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М. Г. Вербенського. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 388 с.

ISBN 978-966-667-824-2

У монографії досліджено тенденції та закономірності кримінальної ситуації в Україні за 2022 р. порівняно з періодом 2013-2021 рр. Здійснено кримінологічний аналіз кримінальних правопорушень загалом та окремих їх видів, територіальної поширеності кримінальних правопорушень в Україні, особи правопорушника та особи потерпілого. Особливу увагу приділено воєнним злочинам та злочинам, пов'язаним з війною, вчиненим у 2022 р. Проаналізовано тенденції засудження та покарання осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Розглянуто окремі актуальні проблеми сучасної кримінальної ситуації в країні – стан кримінологічної безпеки дитини в цифровому середовищі; схеми та способи вчинення кримінальних правопорушень в енергетичній галузі й у сфері дорожнього господарства.

Видання розраховане на науковців і практичних працівників правоохоронних органів, викладачів, студентів, курсантів, слухачів, аспірантів та ад'юнктів закладів вищої освіти. Може стати в пригоді соціологам, політологам, журналістам, усім, хто цікавиться проблемою злочинності та запобігання їй.

